

Jordbruksareal

2022-06-22

© Nationen

Alle artikler er beskyttet av lov om opphavsrett til åndsverk. Artikler må ikke viderefremmes utenfor egen organisasjon uten godkjenning fra Retriever eller den enkelte utgiver.

Les artikkelen ved å klikke her.

ONSDAG 22. JUNI 2022 • NATIONEN

MOTKULTUR • 17

• Faglig snakka

Behov for en samla plan: Med det økte presset og lite matjord er det et behov for en samla plan for jordbruksarealet som gir økt kunnskap og forutsigbarhet for landet i helhet, skriver Margaret Eide Hillestad. Foto: Bjarne Bekkeheien Aase

Alt areal i Norge både fulldyrka mark, øvrig innmark og utmark, samt dyrkbar mark er under stort press fra flere hold. Areal kan ikke fornyes, og matjord er ikke en ensartet størrelse.

Derfor er det behov for en oversikt over alt areal basert på kvalitet, og en prioritering av areal, ala arbeidet med «samla plan for vassdrag».

Folketallet i Norge fortsetter å øke, varer og tjenester skal forflyttes og vi trenger ny grønn industri. NRR skriver 4. juni i år at Samferdselsdepartementet har planer for nedbygging av 6000 dekar dyrka mark de neste seks årene. Folk bygger hytter som trenger plass, men også adkomstveier og parkeringsplasser, samt areal til fritidsaktiviteter.

I tillegg trenger vi mer fornybar energi fra solceller, vindmøller eller trær, og vi skal ha mer næringsareal. Opp i alt dette skal vi produsere mer mat, ikke minst matkorn, frukt, bær og grønnsaker. Alt krever areal, mye areal, men ofte er det jordbruksareal som ønskes omdisponert til andre formål når arealkabalen legges politisk.

Krigen i Ukraina, høye energipriser og vanskeligheter med å skaffe varer fra utlandet, har aktualisert hvor viktig det er å prioritere areal til matproduksjon, og da spesielt det gode jordbruksareal som vi har så lite av i Norge. Norge har cirka 9,9 millioner dekar jordbruksareal, der brorparten er grasareal. Kornarealet utgjør

Jordbruksareal

«Norge har cirka 9,9 millioner dekar jordbruksareal, der brorparten er grasareal.»

Margaret Eide Hillestad er samfunnsøkonom og jobber som utreder/forsker i AgriAnalyse med tema innen landbrukspolitikk, industripolitikk, arbeidsplasser i hele landet og økosystemtjenester i landbruket.

Margaret Eide Hillestad

2,9 million dekar, mens arealet som det dyrkes, grønnsaker, poteter, frukt og bær er under 300.000 dekar.

Positivt er det likevel at det ser ut som omdisponering av dyrka jord er noe redusert. I 2020 ble 4812 dekar dyrka mark omdisponert, og i 2021 er tallet 3044. I løpet av de to siste årene har det blitt omdisponert i gjennomsnitt cirka 5400 dekar dyrka mark per år ifølge SSB.

Trenden for dyrkbar jord er mer uklar, men retningen er at også mer dyrkbar mark blir omdisponert. I 2010 ble 5767 dekar dyrkbar mark omdisponert, og i 2020 var det 7429 dekar. Snittet for perioden er at om lag 5500 dekar dyrkbar mark er omdisponert årlig.

I 2015 vedtok Stortinget den første jordvernstrategien med et mål om at årlig omdisponering av dyrka jord ikke skulle være mer enn 4000 dekar årlig innen 2020. 16. juni i 2021 vedtok Stortinget ny nasjonal jordvernstrategi med et innskjerpet jordvernmål. Ny målsetting er at omdisponeringen av dyrka jord ikke skal overstige 3000 daa, og at dette skal nås innen 2025.

Jordbruksareal er ikke en ensartet størrelse. Fjellbygdene i innlandet, på Vestlandet og i Nord-Norge har lite jord for dyrking av korn og grønnsaker, men mye grasressurser og mulighet for frukt og potet og store utmarksområder, mens kommuner langs Oslofjorden og Trondheimsfjorden og Mjøsa-regionen har gode vilkår for (mat)korn og grønnsaker.

Nibio med flere, har kartlagt beiteressursen i utmarka og viser til at 45 prosent av utmarka regnes som godt beiteareal. Det er i beitemarka vi finner mye av det biologiske mangfoldet i Norge, og som er truet både av nedbygging eller fravær av beitedyr.

Vi bruker bare 1/3 av denne ressursen, og mye av den tradisjonelle utmarka trues av økende fritidsbebyggelse, kraftutbygging (vind/sol/vann), og annen etablering og oppgradering av infrastruktur.

Med det økte presset og lite matjord er det et behov for en samla plan for jordbruksarealet som gir økt kunnskap og forutsigbarhet for landet i helhet. En slik plan bør prioritere hvilke områder vi ikke kan bygge ut, spesielt fordi matjorda er den som ofte blir bygd ned, samtidig som det er den som gir oss forsyningsstrygghet i et langtidsperspektiv.

Dermed bør vi passe ekstra godt på våre knappe 10 millioner dekar og utmarka vår. Jordvernstrategien bør inneholde en plan som er bedre utviklet enn dagens ordning med kun et måltall, og med mange ulike og kanskje også motstridende virkemidler.

For å lage en god plan trengs bedre statistikk over kvaliteten på jorda vi har til disposisjon, herunder også den dyrkbare, samt bedre konsekvensutredninger når areal vurderes omdisponert. En helhetlig og samlet strategi vil være et stort skritt på veien for å få bevissthet rundt jordressursene våre, herunder også en oversikt over arealøstap i utmark.